

Hanne Poulsen: Jes Jessen. Maleren fra Abenrå. (Historisk Samfund for Sønderjylland, 1971). 208 s.

Den sønderjydske maler Jes Jessen har i praksis indtil nu kun haft betydning som Eckersbergs første læremester i årene umiddelbart før 1800. Der har været uklarhed om Jessens produktion, dens omfang og karakter. Dette hænger bl. a. sammen med elevens berømmelse, der medførte, at flere af Jessens malerier er blevet betragtet som Eckersbergs første ungdomsarbejder.

En indkredsning af Jessen er tidligere blevet delvis forsøgt; men først nu fremtræder han klart som type; en repræsentant for en »mellemklasse«, hvis værdi ifølge forfatterinden er mere kulturhistorisk end direkte kunsthistorisk på grund af arbejderens ujævne karakter. Denne skelnen, som implicit kommer til udtryk flere steder, forekommer i forbindelsen her ret ufrugtbar, men hænger tydeligvis sammen med det vanskelige spørgsmål med hensyn til opdeling i kunstnere og håndværkere. Det er helt givet, at Jes Jessen, ikke som person, men netop som type i sin periode har en vigtig plads i dansk kunsthistorie.

Jes Jessen, der i bogen karakteriseres som oplysningstidens maler, havde et alsidigt virke. Det spændte fra alter- og pulpiturebilleder over portrætter, skilderier og prospekter til hans mest personlige bidrag: dekorationsmaleri med vaser og blomster. Et af bogens adskillige aktiver er, at Jes Jessen ikke ses som et selvstændigt frikøbt fænomen, men netop placeres i en sammenhæng.

Lars Dybdahl

En kunstner i svøb. Joakim Skovgaards tre første ophold i Viborg 1874–1876 belyst gennem Skovgaard-breve fra og til Viborg. Udgivet ved H. Ditzel. (Skovgaard-Museets forlag, 1971). 282 s.

I sine indledende kommentarer anfører udgiveren tre punkter for beretningen af brevenes udgivelse: de indeholder adskilligt lokalt Viborgstof, dernæst belyser de træk af Skovgaardslægtens familief forhold, og endelig »fortæller de ganske meget om en ung kunstners udvikling under påvirkning af en far, der selv var en fremragende maler«.

»En kunstner i svøb« er første bind i en række bøger, der skal behandle Joakin Skovgaard som menneske og kunstner. At det er den biografiske interesse, der ligger bag denne og de påtænkte senere udgivelser vedgås således åbent ved fremhævelsen af seriens sigte. Omtrent en tredjedel af denne publikation er gengivelser fra Skovgaards skitsebøger under Viborgopholdene 1874–75. Bogens sidste tredjedel er biografiske noter og udredninger om de i brevene nævnte personer.

Ud fra en *kunsthistorisk* synsvinkel må det understreges, at der i disse breve ikke synes at være meget stof at hente. De er primært almindelige »familiebrev« og indeholder ganske få betragtninger eller noter om kunst fra den unge Skovgaard. Forhåbentlig vil de kommende udgivelser i denne række fra Skovgaard-Museet i højere grad end denne forskyde interessen mere mod den kunstneriske produktion, der i dag trods alt forekommer mere væsentlig end personen Skovgaards familie-

relationer. Anskuelsesmulighederne på Skovgaards arbejder er ikke udtømte af det hidtil publicerede om denne produktion.

Lars Dybdahl

Knud Bidstrup: Ebenezers disciple. Fra dansk byplanlægnings pionertid. (Dansk Byplanlaboratorium, 1971). 71 s.

I anledning af sit 50 års jubilæum har Dansk Byplanlaboratorium udsendt dette af omfang beskedne skrift, der under ni overskrifter i et letlæst sprog redegør for de væsentligste sider og resultater af byplanlaboratoriets historie og virke. Som titlen hentyder til, er det især de engelske ideer, der også i Danmark blev stærke påvirkere og igangsættere ved byplanlægningstanken herhjemme. Såvel Ebenezer Howard som Raymond Unwin og Patrick Geddes blev primære inspirationskilder for danske planlægninger.

Et væsentligt og spændende materiale antydes flere steder, ikke mindst i afsnittene om de danske pionerer omkring århundredskiftet. Imidlertid er der kun tale om korte præsentationer; en karakteristik, der for øvrigt går på det meste i skriftet, som til gengæld er klart og præcist i sin fremlæggelse.

Dansk Byplanlaboratoriums fortsatte betydning nu, hvor planlægningstanken er almindelig accepteret, afhænger af, i hvor stor udstrækning det ved forskellige agitationsformer kan forstærke miljøbevidstheden i befolkningen. Såvel laboratoriet som forfatteren er klar over dette problem, der præsenteres som bogens afslutning.

Lars Dybdahl

Kaj Aalbæk-Nielsen: Historie. Struktur og eksistens. (Munksgaard, 1970). 163 s.

Den røde tråd i denne bog, hvis forfatter har sit teoretiske ståsted i fransk eksistentialistisk filosofi, synes at være en søgen efter en acceptabel begrundelse for historisk virksomhed i vor tid.

Når det forekommer en smule vanskeligt at finde en entydig linje i bogen, hænger det muligvis sammen med, at den er bragt til veje ved sammenstilling af artikler og foredrag fra forfatterens hånd gennem ca. 10 år. Disse er suppleret med nogle indledende og afsluttende historiefilosofiske overvejelser samt med en refererende indføring i henholdsvis Jean-Paul Sartres, Claude-Levi-Straus og Michel Foucaults filosofiske anskuelser, for så vidt disse har relevans for historien. Denne indføring imødekommer utvivlsomt et behov hos danske læsere. Forfatterens egne teoretiske afsnit er af en rent essayistisk karakter; andre synspunkter, som forfatteren vender sig imod, citeres ikke exakt, hvorfor det kan findes vanskeligt at begribe, nøjagtigt hvor kritikken sættes ind.

Det synes at stå fast, at Aalbæk-Nielsen vender sig mod idealet om at skrive historien »wie es eigentlich gewesen«, thi fortidens begivenheder er slet ikke blevet oplevet som adskilte begivenheder af fortidens mennesker. Begivenhederne er et resultat af historikerens strukturering af et i sig selv meningsløst og kaotisk kompleks af alle slags faktorer. Strukturens udseende afhænger da af den begrebsmæssige ramme, hvormed historikeren griber ind i kaos, dvs. historikeren skaber historien; den eksisterer ikke uden ham og hans kategorier. Forfatterens anliggende er nu, så vidt